

Yttrande avser ert dnr M2021/02019

Luleå tekniska universitet yttrar sig härmed över Promemorian Säkerhet vid hantering av utvinningsavfall (dnr M2021/02019).

Sammanfattning

Luleå tekniska universitet tillstyrker förslaget och stödjer föreslagna förändringar. Vidare lämnar universitetet några synpunkter av förtydligande karaktär gällande delar av materialet i promemorian.

Principen om att förearen betalar är bra och det är rimligt att ekonomisk säkerhet avsätts som garanti. Det är dock viktigt att säkerhetens storlek är rimlig och inte i sig är ett hinder för att starta ny verksamhet. Gruvor har en begränsad livslängd som dock kan vara mycket lång. LKAB har brutit järnmalm i Kiruna och MalMBERGET i mer än 100 år. Boliden öppnade gruvan i Aitik 1968. Det är alltså inte alltid möjligt att som säkerhet avsätta totalkostnaden för stängning redan vid start. Därför vore det gynnsamt med successiv uppbyggnad av säkerhet i verksamheter som kan förväntas vara långvariga, en möjlighet som också nämns i promemorian.

Att ytterligare två myndigheter, SGI och Riksgäldskontoret, ska bli inblandade när ett företag ansöker om tillstånd att starta en verksamhet reser farhågor om att handläggningstiderna riskerar att bli ännu längre. Handläggningstiderna i Sverige är unikt långa jämfört med dem i andra utvecklade industriländer, så långa och svårförutsägbara att det börjar sprida sig en insikt i gruvbranschen att det verkar vara omöjligt att starta en gruva på en plats som inte ligger direkt i anslutning till redan befintlig gruvverksamhet. Handläggningstiderna kan numera nästan räknas i decennier i stället för år. Det är orimligt. Universitetet föreslår därför att ett förtydligande av hur ökade handläggningstider ska undvikas.

Det är bra att förbättra och effektivisera processen med att fastställa säkerhet vid uppstart av gruvdrift och göra den rättssäkrare. Universitetet menar dock att det borde kombineras med en samlad översyn av hur myndigheterna hanterar lagar och förordningar när ett företag ansöker om tillstånd.

Avsnitt 5.3

I mål och ärenden om tillstånd till verksamhet som omfattas av krav på att ha en avfallshanteringsplan för utvinningsavfall, ska Riksgäldskontoret enligt förslag i promemorian lämna en bedömning till prövningsmyndigheten i fråga om beräkningen av säkerhetens storlek. Man övertar alltså denna uppgift från Mark- och miljödomstolen och ska även bedöma hur, i vilken form, säkerheten ska ställas. Riksgäldskontoret föreslår också överta länsstyrelsernas roll att bevaka ställda säkerheter. Det är troligt att det är en effektivisering att Riksgäldskontoret övertar dessa uppgifter, men detta innebär att ännu en statlig myndighet blir involverad i handläggningen av tillståndsansökningar. Universitetet vill uppmärksamma att det här föreligger risk för ökande handläggningstider.

Avsnitt 6.3

Texten om osäkerhetsanalys kan ge intryck av att man tänker sig att allt gruvavfall (gråberg och anrikningssand) ska täckas med morän efter avslutad drift. Universitetet menar att detta inte är korrekt. Avfallet från järnbrytning behöver inte täckas. Inte heller kommer avfallet t ex i det mycket stora sandmagasinet vid Aitikgruvan att täckas av morän. Det skulle leda till orealistisk åtgång av morän och orealistiska kostnader. Universitetet vill därför uppmärksamma att det finns andra lösningar som avsvavling och täckning av mindre andel av avfallet. I det sammanhanget kan det vara intressant att nämna de samarbetsplaner som har presenterats av Boliden och LKAB, där pyritkoncentrat (pyrit är det mineral som ger upphov till miljöproblem vid många gruvor) från Aitik ska användas av LKAB för att göra svavelsyra som ska användas för utvinning av fosfor och sällsynta jordartsmetaller från LKABs avfall.

Avsnitt 6.4

Enligt promemorian ska Statens geotekniska institut (SGI) ha möjlighet (skyldighet?) att meddela ytterligare föreskrifter om hur en säkerhet ska beräknas. Universitetet vill framföra vikten av att SGI samarbetar med gruvbranschen i den frågan och att ett sådant samarbete bör åläggas SGI i regleringsbrev. Förslaget innebär att ytterligare en myndighet blir inblandad i tillståndsgivningen och det är viktigt att det inte leder till förlängning av de redan långa handläggningstiderna.

I detta ärende har rektor Birgitta Bergvall-Kåreborn beslutat. Helena Oskarsson har föredragit. I den slutliga beredningen har också Björn Öhlander professor i Tillämpad geokemi samt Maria Pettersson, professor i Rättsvetenskap deltagit.